53. ročník matematické olympiády na středních školách

Přípravná soustředění před 45. MMO

In: Karel Horák (editor); Jan Kára (editor); Jaromír Šimša (editor); Jaroslav Švrček (editor); Pavel Töpfer (editor); Jaroslav Zhouf (editor): 53. ročník matematické olympiády na středních školách. Zpráva o řešení úloh ze soutěže konané ve školním roce 2003/2004. 45. mezinárodní matematická olympiáda. 16. mezinárodní olympiáda v informatice. (Czech). Praha: Jednota českých matematiků a fyziků, 2006. pp. 153–156.

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/405077

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* http://dml.cz

Přípravná soustředění před 45. MMO

V průběhu 53. ročníku se konalo výběrové soustředění pro přípravu na mezinárodní matematickou olympiádu bezprostředně po skončeném celostátním kole kategorie A, a to od 5. do 9. dubna 2004 v Kostelci nad Černými lesy nedaleko Prahy. Na soustředění bylo pozváno 9 nejlepších řešitelů III. kola kategorie A. Soustředění bylo zaměřeno na přípravu reprezentantů a ke konečné nominaci šestičlenného družstva.

Úspěšnost jednotlivých studentů ukazuje následující tabulka:

Vítězslav Kala	4/4 G Brno, tř. Kpt. Jaroše 14	90
Jan Moláček	4/4 GJKT, Hradec Králové	90
Marek Pechal	6/8 G Zlín, Lesní čtvrť 1364	87,5
Jaromír Kuben	2/4 G Brno, tř. Kpt. Jaroše 14	85,5
František Konopecký	7/8 GLJ Holešov, Palackého 524	84,5
Alexandr Kazda	8/8 G Praha 6, Nad Alejí	84
Pavel Kocourek	3/4 SPŠST Praha 1, Panská	82
Tomáš Gavenčiak	4/4 GMK Bílovec	80,5
Sven Dražan	4/4 G Brno, tř. Kpt. Jaroše 14	67

Na základě uvedených výsledků, v nichž jsou započítány i výsledky oblastního a celostátního kola, bylo prvních šest vybráno do reprezentačního družstva a sedmý byl určen jako náhradník. Toto družstvo nás reprezentovalo i na již tradičním střetnutí s družstvy Slovenska a Polska.

Jednotlivé semináře vedli a úlohy připravili:
dr. *Jaroslav Zhouf* (5. 4.),
dr. *Karel Horák* (6. 4.),
dr. *Pavel Calábek* (7. 4.),
dr. *Jaroslav Švrček* (8. 4.)
a doc. *Jaromír Šimša* (9. 4.).

Úlohy zadané na přípravném soustředění

1. Na stole leží $n \geqq 3$ listů papíru, které jsou očíslovány od 1 do n. Pak jsou listy libovolně rozděleny na dvě hromádky (jedna hromádka může být prázdná) a hledáme v aspoň jedné hromádce právě dva listy, jejichž čísla dávají v součtu druhou mocninu nějakého přirozeného čísla. Dokažte, že

a) když je $n \geqq 15$, pak takové dva listy mohou být vždy nalezeny,

b) když je $n < 14$, pak takové dva listy nemusejí být nutně nalezeny.

2. Najděte všechna přirozená čísla n taková, že zároveň platí

(a) n má právě šest různých dělitelů $1, d_1, d_2, d_3, d_4, n$,

(b) $1 + n = 5(d_1 + d_2 + d_3 + d_4)$.

3. Nechť $ABCD$ je tečnový čtyřúhelník. Průsečík přímek AB a CD označme E, průsečík přímek DA a BC označme F. (Nechť B leží mezi A a E, C leží mezi D a E, A leží mezi D a F, B leží mezi C a F.) Středy kružnic vepsaných trojúhelníkům AFB, BEC a ABC označme postupně I_1, I_2 a I_3. Průsečíky přímky I_1I_3 s přímkami EA a ED označme K a L, průsečíky přímky I_2I_3 s přímkami FC a FD označme M a N. Dokažte, že platí $|EK| = |EL|$, právě když platí $|FM| = |FN|$.

4. Dokažte, že

$$\sum_{k=1}^{n-1} \frac{n}{(n-k)2^{k-1}} < 4$$

pro každé přirozené číslo $n \geqq 2$.

5. V rovině jsou dány dvě kružnice k_1, k_2 s poloměry r_1, r_2 $(r_1 < r_2)$, jež se vně dotýkají. Jejich společná tečna t_1 se dotýká k_1 v bodě A a k_2 v bodě D. Označme t_2 druhou tečnu kružnice k_1 rovnoběžnou s t_1 a E, F její průsečíky s kružnicí k_2. Jestliže polopřímka z bodu D protne protne přímku t_2 v bodě B a kružnici k_2 v bodě C, je t_1 tečnou kružnice opsané trojúhelníku ABC. Dokažte.

6. Uvažujme abecedu $\{a, b, c, d\}$ a slova složená z n písmen této abecedy. Slovo považujeme za *složité*, jestliže obsahuje dvě stejné skupiny písmen za sebou (např. *caab* nebo *cababdc* jsou složitá slova, ale slovo *abcab* není). Slovo, které není složité, nazveme *jednoduché*. Dokažte, že jednoduchých slov složených z n písmen je více než 2^n.

7. V daném trojúhelníku ABC označme O střed opsané a V střed vepsané kružnice. Dále označme K a M body dotyku připsané kružnice ω_a, která leží v úhlu BAC a strany BC se dotýká v bodě N. Jestliže střed P úsečky KM leží na opsané kružnici trojúhelníku ABC, leží body O, V a N v přímce. Dokažte.

8. Nechť $\mathbb{R}$ je množina všech reálných čísel. Určete všechny funkce $f, g\colon \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ takové, že pro všechna reálná čísla x, y platí

$$f(x) - f(y) = (x - y)g(x + y).$$

9. Určete počet všech nekonečných posloupností $a_1, a_2, a_3, \ldots$ čísel $+1$ a -1, které vyhovují současně podmínkám:

(i) Pro všechna přirozená čísla m, n platí

$$a_{mn} = a_m a_n.$$

(ii) V každé trojici po sobě jdoucích členů (a_n, a_{n+1}, a_{n+2}) se vyskytuje současně jak číslo $+1$, tak číslo -1.

10. Určete všechny funkce $f\colon (1, +\infty) \to (1, +\infty)$ takové, že pro všechna reálná čísla $x, y > 1$ a pro všechna kladná reálná čísla m, n platí

$$f(x^m y^n) \leqq f(x)^{\frac{1}{4m}} f(y)^{\frac{1}{4n}}.$$

11. Určete všechna přirozená čísla n mající tuto vlastnost: Nechť p je mnohočlen s celočíselnými koeficienty takový, že $0 \leqq p(k) \leqq n$ pro $k = 0, 1, 2, \ldots, n + 1$, potom platí

$$p(0) = p(1) = p(2) = \ldots = p(n + 1) = 0.$$

12. Nechť I je středem kružnice vepsané danému trojúhelníku ABC. Uvažujme kružnici se středem v bodě I, která protíná strany BC, CA, AB po řadě vždy ve dvou vnitřních bodech D a P, E a Q, F a R. Nechť dále dvojice úseček EF a QR, FD a RP, DE a PQ se protínají po řadě v bodech S, T, U. Dokažte, že kružnice opsané trojúhelníkům FRT, DPU a EQS procházejí společným bodem.

13. Dokažte, že každém tětivovém čtyřúhelníku $ABCD$ platí nerovnost

$$\big||AC| - |BD|\big| < \big||AB| - |CD|\big|.$$

Určete, kdy nastane rovnost.

14. V obdélníku o rozměrech 20×25 je umístěno 120 jednotkových čtverců. Dokažte, že v tomto obdélníku existuje kružnice o poloměru $\frac{1}{2}$, která neprotíná žádný z jednotkových čtverců.

15. Čísla $x - 2004$ a $y - 2004$ jsou druhé mocniny dvou po sobě jdoucích celých čísel. Určete největší možnou hodnotu největšího společného dělitele čísel x a y.

16. Určete nejmenší hodnotu výrazu $x^2 + 4xy + 4y^2 + 2z^2$, kde x, y, z jsou kladná reálná čísla splňující podmínku $xyz = 32$.

17. Rovnoběžník $ABCD$ má vnitřní úhel $60°$ u vrcholu A. Označme O střed kružnice opsané trojúhelníku ABD a předpokládejme, že polopřímka AO protne osu vnějšího úhlu při vrcholu C rovnoběžníku v bodě $K \neq C$. Najděte možné hodnoty poměru $|AO| : |OK|$.

18. Určete nejmenší přirozené číslo n, pro které platí: Z libovolné n-tice navzájem různých celých čísel lze vybrat čtyři různá čísla a, b, c, d, pro která je číslo $a + b - c - d$ dělitelné dvaceti.

19. Šachovnice $(n - 1) \times (n - 1)$ má $(n - 1)^2$ čtvercových polí, která mají dohromady n^2 vrcholů. Kolika způsoby lze těchto n^2 bodů obarvit červenou a modrou barvou tak, aby každé pole mělo dva modré a dva červené vrcholy?